

FENYVESI FÉLIX LAJOS

A Vértanú

Mert megakadtam a világ hurkain,
és a legeszélőbb remény is elpártolt
mellőlem,
szerelmes öledre hajtom

fáradt fejemet.

Valami titkos hang

mintha folyton

lázasan hívna.

Mit vigyek magammal? — szüntelen ezt kérdezem.

Hajad illatát, könnyed a hosszú úton
a fény lemossa,

tenyerembe-zárt csókoddal, mint

arany-méccsessel

világítok majd.

De a vértanúk pillantását

soha nem feledem,

ahogy mennek

búcsúzóban,

s virágzó fák habos

lombjában megmossák arcukat,

tekintetüket

szétosztják az itt maradóknak!

LEHOCZKI KÁROLY

Kiegyenesített frontszakasz

Itt vagyok
lassan harmincéves
még izmos
még dologra képes
még megforgathatnám

ezt a zsíros

fekete földet itt a

szívem helyén

de aligha fogok most

félideben

versenyre kelni már

az idővel

hétköznapok a hétköznapok

és ragacsukat a

szesz sem oldja

nem irkálók népszerű

kis verseket

és nem rohangálok

kiadódba

este

lefejtve magamról nőmet

azt hiszem dolgozom

majd de bánkódik szegény

hát megpucolom

a cipőmet

és éjfélját belefárolok

az ágyba

összebújunk

álmodozunk álom előtt

képelemben elutazunk a

nyárba

(én a cseresznyefa hűsét várom

titokban

ő a tengerpartot járja

izgatottan)

és tudom

fekete hullámain elébem

nyalint majd

a tenger

és én leszek a leglelkesebb

gondtalan ugrálok

fürdőzők

lecövekelem sátrunkat homokba

s homokként pörget

engem is a szél

a pokolba.

T. LAZÁR ISTVÁN

Merni kell

Letagadtuk a bátorságot,

és a tiltott lendületet.

S most magyarázkodunk a jelöletlen

keresztvezérekben.

Félünk az arcokon és a betűkön

áthajló igazságtól.

Sötétbe fordulunk,

hol elmosza vonásainkat

az elhúzott függönyök homálya,

és megtelnek az eltitkolt tegnapiak

az emlékezés szégyenével.

Szemünkkel nem nyúlunk

az égre ragasztott kiáltásig.

Nem rántjuk magunkra

a kimondhatatlan kérdések iszonyatát.

Pedig a mozdulat a percben van,

s az ébredés a homlokunkon.

Csak merni kell az ajtóba kiállni,

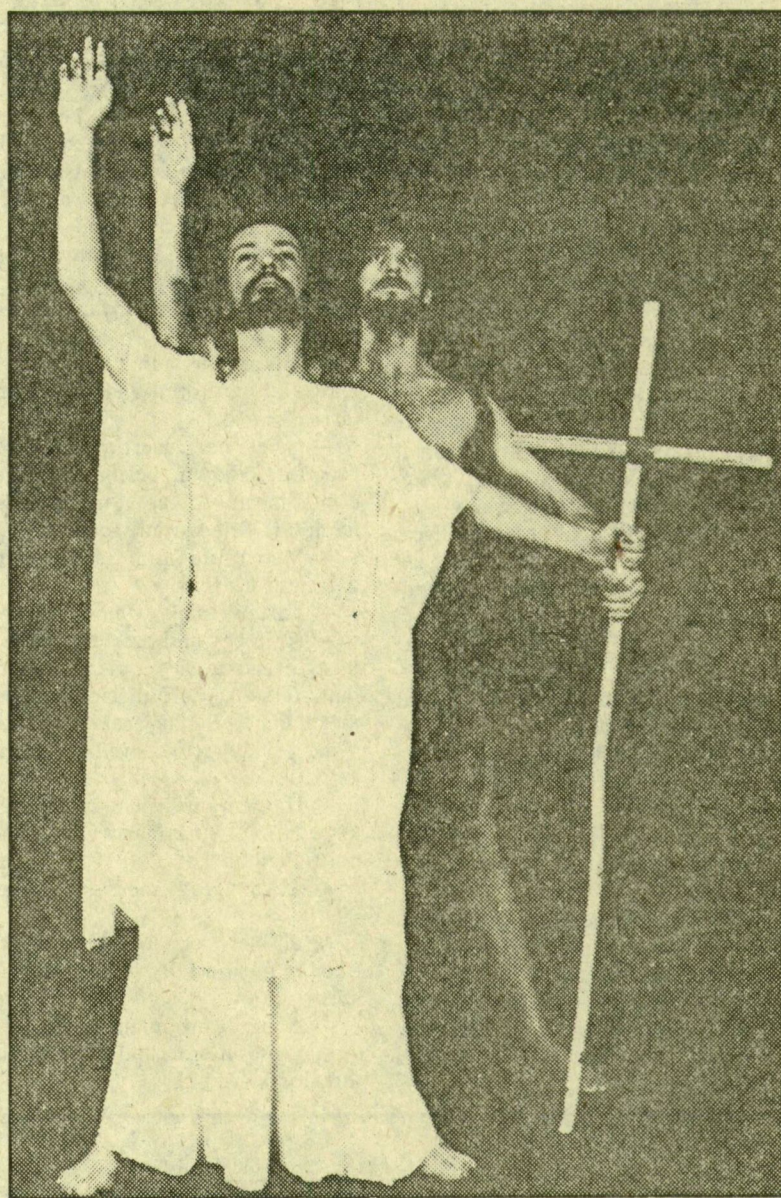
és bevallani mindent a magányos szeleknek.

Jézus, az ember fia

Bizonyára sokan emlékeznek még a Győri Balett tavaly nyári szegedi előadásának, *A szarvassá változott fiaknak* záróképére, a harmadik fiú végső metamorfózisának profán Pietta-sorsára. *Markó Ivánt* régóta foglalkoztatják az olyan nagy kérdések, mint a szenvedés és szeretet, ember és közösség, hatalom és egyén, élet és halál. Gondoljunk csak korábbi munkái közül a Garcia Lorca emlékének adózó *Az igazság pillanata* címűre, a *Csodálatos mandarinra*, a *Tabuk és fétiszekre*, a *Jön a cirkusz!* direktorának vitriolos figurájára, *A szarvassá változott fiak* második részének történelmi metszetére, szellemi röntgenképére.

A Jézus-problematika — mint ahogy nyilatkozatában meg is fogalmazta — régen foglalkoztatta, „hiszen ez a legemberibb téma”. Markó a huszadik század végén igyekezett sajátos nyelven megjeleníteni az elmúlt, közel kétezer esztendő legnagyobb karriert befutott tematikáját, a Krisztus-legendakört. Ez legalább annyira izgalmas művészi feladat, mint amennyire pengeélen táncolás. Mert nem könnyű sem újat mondani, sem tisztán artikulálni. Különösen nem verbalitáson nevelkedett társadalmunkban. De hogy mennyire élő-eleven a Krisztussal kapcsolatos mítoszláncolat újrafogalmazási igénye, milyen fontos és korszerű mondanivalót tartogathat a legendakör újszemponitú értelmezése, hadd utaljak egy képzőművészeti példára. *Kondor Béla*, aki az 1956 utáni magyar képzőművészet legnagyobb formátumú és legerőteljesebb hatású alkotója, a *Vigilia* körkérdésére a hatvanas-hetvenes évek fordulóján megfogalmazta, miként értelmezi a Jézus-legendát. A „mindenkori viszonyok között” jóságot hirdető magányos farkast látja a legendák alakjában, „de a magányos farkasok sorsa a puskaelövés vagy az éhhalál. Még keresztre feszítés is kegyelemteljesebbnek tűnik, mert emberi kegyetlenkedések közepette szegényít meg... A Jézus-szimbólum a történelemtől függetlenül igaz, mint a népmesék, a költemények, és ha egy ilyen vágású ember a mai életünket figyelné, nem helyeselné, és joggal. Nem történt változás, csak elpergetek az évszázadok. A bibliai Jézus nem is változtatni akart, hanem ősi tanokat — melyek a közkezen elvesztették fényüket és ezzel érvényüket is — helyreállítani. Természetes, hogy utolérte a társadalom bosszúja, méghozzá azok képében, akik a szentségből hivatali csináltak maguknak.”

Markó Iván autentikus művész. És elkötelezett, különleges tehetsége révén kiválasztott. Pontosan megérezte, hogy tényleg lép, ha Jézus életének epikus végigkísérésére vállalkozik, nem is beszélve arról a veszteségről, amit egy ilyen sztori kiszakíthat a lényegből. Ezzel viszont vállalnia kellett a nehezebb üzenetközvetítést, az intellektuális transzpozíciót. Az előadás őt igazolja. Mintha Kondor puskaropogás-sejtését váltotta volna az ünnepest megsejtségtelenítő terroristák géppisztolyropogásává, hogy azután víziójában meglevenedjenek a Jézus-legendája egyes jelenetei, tanításai és tanulságai, figyelmeztetései és reményei. Nem csábították el a passiók jól bevált fogásai, nem élt vissza a

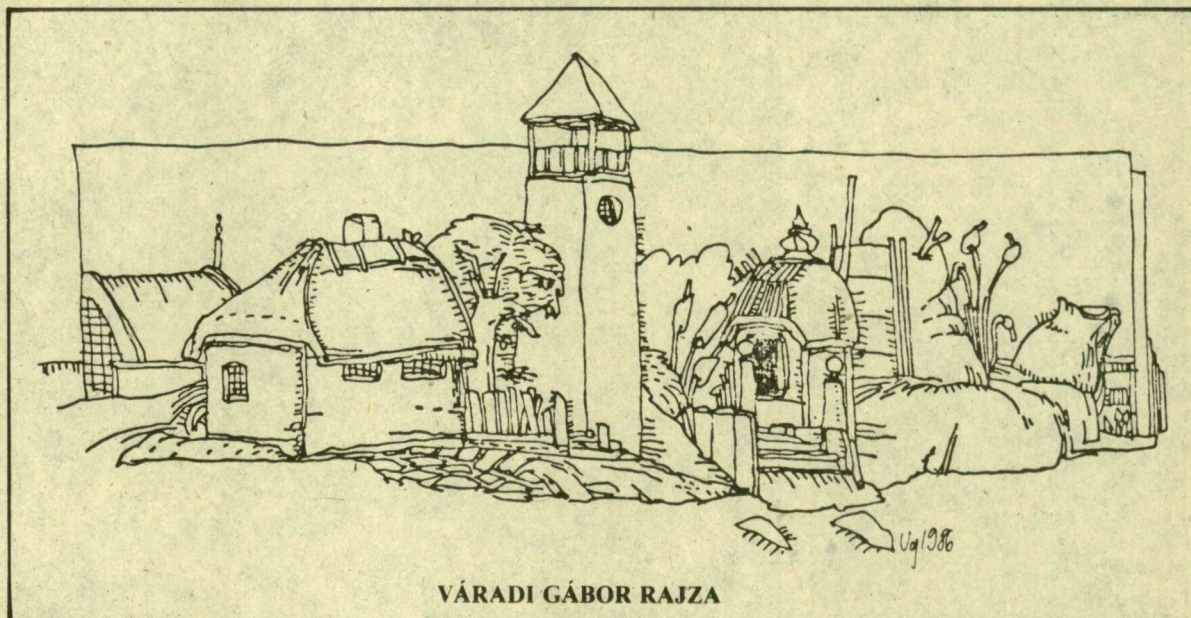
legismertebb jelenetek, sokszor használt beállítások túlhangsúlyozásával. Pontosan követte a című választott megfogalmazást: *Jézust, az ember fiaként* — emberként, egyéniségként, értő és érző, tudását megosztó, hitéért végsőkig kiálló, a hűségét el nem áruló, azt meg nem tagadó —, emberként állítja élénk. Egy közösség vezetőjeként, akinek ideái — a szeretet és türelem — a körülmények útvesztőiben, a hatalom zátonyain, a történelem érdek-konfliktusainak közepette lehetetlenülnek. Jézus utolsó éjszakájának víziója fölfesti a nevével visszaelő történelem torzképeit, tragédiáit a kereszt-háborúktól a koncentrációs táborok halálgyáraig.

A Győri Balett produkcióról produkcióra tisztábban mutatja föl azt a törekvését, hogy műhelyében nem hagyományos baletteladások, nem is pantomimok születnek, hanem kristályosodóban van a Markó-féle komplex táncszínház. Az az új kifejezőmód, mely ugyan épít minden táncos törekvés eredményeire és tanulságaira, de annál többet kíván, mégpedig *belső erőfeszítésből, szellemi koncentrációból*, a testtől és a lélektől egyaránt. Wolfgang Wagner mondta, hogy neki azért tetszik az együttes, mert *nem kitenyészített táncosokat lát a színpadon, hanem eleven embereket*. A mozdulatok nyelvét ez esetben Liszt Ferenc — éppen a Liszt-év adott inspirációt a mű megszületéséhez — Krisztus oratóriuma artikulálja, melyet azonban

Markó dramaturgiai szempontjainak megfelelően átcsoportosított, s beépítette a zenei szövetbe Iannis Xenakis, mai görög zeneszerző és Dmitrij Sosztakovics egy-egy művének részletét is. A Budapest Sportcsarnok hatalmas terére *Gombár Judit* tervezett „játszó” díszletet — pompás rózsablakot, mobil tülkkonstrukciókat, leomló falakat és csobogó forrást-vizesést —, kifejező jelmezeket a szcenika hatásos segítségével.

A címszereplő Markó Iván. Nehéz írni erről a Jézusról. Hiszen végül Markó saját magát, önnön Jézus-mivoltát hozza élénk a mozdulatok fantasztikus kifejezőerejével és az átélés csúcspontján. Mércéjét ön maga határozta meg: „*El kell jutnom a koncentrációnak egy olyan fokára, amelyen már önmagamot szuggérálok. Nem tudok jobb kifejezést: ez egyfajta belső szuggesztivitás.*” A Győri Balett tagjain kívül fegyelmelt és színvonalas munkával vett részt a produkcióban a Magyar Néphadsereg Művészegyüttesének táncára, valamint azok a hét-nyolc éves gyerekek, akik Győrben táncot tanuló iskolába járnak, s döbbenetes átéléssel, érzékenységgel szolgálták a komplex élmény formálását. Markó táncszínháza nem csupán felemelő élmény, elgondolkodtató katarzis, de — annak ellenére, hogy lehetnek vitatható pontjai — hittel teli művészi üzenet. Az emberség teljesebb reménye.

T. L.

VÁRADI GÁBOR RAJZA